

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 25, Ocak 2021

Makale Adı /Article Name

Mehmet Akif Ersoy'un "Asım":
Aydının Yaşadığı Dönemle İmtihanı
ve Yeni Bir Nesil Teklifi

Mehmet Akif Ersoy's *Asım*: The Test
of The Intellectual with The Period
He Lived

Yazar

Yakup ÇELİK

*Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, ycelik1234@gmail.com*

 ORCID: 0000-0001-9252-8221

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 08.11.2020

Kabul Tarihi: 07.12.2020

Yayın Tarihi: 29.01.2021

Sayfa Aralığı: 40-52

Kaynak Gösterme

Çelik, Yakup (2021). "Mehmet Akif Ersoy'un "Asım": Aydının Yaşadığı Dönemle İmtihanı ve Yeni Bir Nesil Teklifi", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 25, s. 40-52.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen "ETİK KURUL ONAYI" gerektirmemektedir.)

ÖZ

Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ının 6. kitabı olan Asım, sadece bir şiir, bir tiyatro metni değildir. Bu manzum eser, Mehmet Akif Ersoy'un yeni kurulmuş olan Cumhuriyet'e bir nesil teklifi olarak görülmelidir. Çünkü karşılıklı diyaloglarla oluşturulmuş metinde, aile hayatından eğitime, insan ilişkilerinden inanca saygıya, medrese tarzı eğitimden batılı eğitime kadar birçok konuda tartışılabilir görüş bulunmaktadır. Mehmet Akif, Asım'da önce problemleri ortaya koymakta, tartışmaları yapmakta ve çözüm önerilerini sunmaktadır. Makalemizde Mehmet Akif'in yeni toplum teklifini tasnif ederek ve değerlendirerek ortaya koymaya gayret ettik.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Asım, Türk Şiiri, Manzum Tiyatro

ABSTRACT

Asım, Mehmet Akif Ersoy's 6th book, is not just a poem or a theater text. This poem should be seen as a generation proposal by Mehmet Akif Ersoy's to the newly established Republic. Because, in the text created with other dialogues, there are many controversial opinions from family life to education, from human relations to respect for faith, from madrasah style education to western education. Mehmet Akif first puts forward the problems, discusses and offers solutions in Asım. In our article, we tried to put forward Mehmet Akif's new society proposal by classifying and evaluating it.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Asım, Turkish Poet, Verse Theater.

I. Giriş

Altıncı Safahat Asım'daki (1924) uzun manzume Milli Mücadele yıllarının ürünüdür. Asım; Sebülür-reşad dergisinde (1919 -1924) tefrika yoluyla parça parça yayımlanmış, 1924'te de kitap haline getirilmiştir. Mehmet Akif'in bu eseri, sadece ihtiva ettiği düşüncelerle değil, metnin oluşturulma tekniği ve anlatım tarzıyla da değerlidir.

Asım, manzum uzun bir hikâye, bir diyalog karakterindedir. Büyük bir bölümü Hocaşâde ile Köse İmam arasındaki diyalogla geçer. Bazen Asım'ın ve Emin'in kısa konuşmaları vardır. Ancak bu konuşmalar metnin tümünde etkin değildir. Asım, Yer yer dini – mistik ve milli bir lirizm gösterir. Mehmet Akif, şiiriyet arz eden lirik parçaları metnin bütününe yaymıştır.

Köse İmam, Akif'in babası Tahir Efendi'nin öğrencisidir. Asım; metinde Köse İmam'ın (Ali Şevki Hoca) oğludur. Mehmet Akif onu çok sevmekte ve sosyal problemler, siyaset, din, ahlak, kişilik, vatan sevgisi, tarih bilinci gibi konulardaki

düşüncelerini Asım çerçevesinde dikkatlere sunmaktadır. Bu bakımdan Asım'a Mehmet Akif'in manevî oğlu olarak da bakılabilir.

Manzum hikâye, hatta tiyatro eseri niteliğindeki Asım; aslında bir toplumsal panorama, bir toplum bildirisi, bir tarihsel özeleştirici olarak değerlendirilmelidir. Bütün bunlardan çok Asım adlı uzun manzume; nasıl bir toplum, nasıl bir insan, nasıl bir gençlik kapsamında ele alınmalıdır, yorumlanmalıdır sorularının cevabı durumundadır. Mehmet Akif, çoğu zaman Köse İmam'ın, bazen de Hocasade'nin ağzından bu konudaki düşüncelerini dikkatlere sunar. Çoğu zaman da bu düşüncelerini, adı geçen şahısların tartışmaları ile zıt görüşler ekseninde vermeyi tercih eder.

Köse İmam ile Hocasade arasındaki konuşmalarda pek çok konu işlenmektedir. İşlenen konuların arasına, anlatılanlarla ilgili fıkraların serpilmesi de metnin biricikliğini ortaya koyar tarzdadır. Fıkralar ve espriler hem konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamakta hem de okuyucuyu rahatlatmaktadır.

Asım'ın konusu şu çerçeveye içinde gelişir. Öncelikle eser; baştan sona kadar ülkenin içine düşmüş olduğu girdaptan nasıl kurtulabileceğinin reçetesini nasıl olmalıdır düşüncesi çevresinde oluşturulmuştur. Büyük Harp içinde Çanakkale savaşlarından bir müddet sonra İstanbul'da Sarıgözel'de Hocasade'nin evinde Köse İmam'la Hocasade arasında uzun bir sohbet olur. Bu sohbette, bütün değerlerinden uzaklaşmış toplumdaki bozulmadan, çürümüşlükten söz açılır. Böyle bir bozulmanın hatta çürümenin gerçekleştiği toplumda, Asım'ın nasıl yetiştirileceği konusu gündeme gelir. Mehmet Akif, köylünün perişanlığını, halkın kötü idarecilerin elinde darmadağın oluşunu dile getirir. Nesiller arasındaki kopukluk artık inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Toplumun bütün müesseseleri ve değerleri çökme noktasındadır.

Asım adlı uzun manzumede Hocasade ile Köse İmam birbirine zıt düşüncelerle karşı karşıya getirilir. Köse İmam, milletin durumundan sıkıntılı, endişeli, karamsardır; toplumun düzeleceğine, insanların değerlerle donanacağından zerre kadar umudu yoktur. Toplumun gidişatından endişelidir. Olumsuzluklar direncini kırmıştır. Buna karşılık Mehmet Akif'in kendisi olan ve kurguya dayalı metinde O'nun görüşlerini temsil eden Hocasade ise yüzyılın başından itibaren

yapılan yanlışlara katılmakla beraber oldukça iyimserdir. Hatta karamsarlığı inanç eksikliğinin doğurduğunu düşünmektedir. O'nu bu iyimserliğe sevk eden en önemli gösterge de Çanakkale'dir.

II. Durum Tespiti: Yıkılmış, Değerlerinden Uzaklaşmış Bir Toplum

A. Şair Mehmet Akif

Manzume, kurguyu oluşturan temel iki şahsın birbiriyle tatlı atışması çevresinde gelişir. Başlangıç kısmı Mehmet Akif'in özeleştirisi niteliğindedir. Köse İmam'ın hocasının oğlunu ziyareti olay örgüsüyle başlayan diyalog, bu iki arkadaşın çay sohbetleriyle zenginleşir. Köse İmam'a göre Mehmet Akif'in babası Tahir Efendi kendini yetiştirmiş ve geliştirmiş iyi bir bilgindir. Ancak oğlu hiçbir işte gereği gibi başarılı olamamış, tabir yerindeyse tam bir züppe'dir. Babasına layık olamamışlığın üzüntüsünü yaşamaktadır.

Köse İmam, Hocasade'nin şiirle uğraşmasından da hoşlanmaz. Ona göre şairler eyyamcı, iyi gün dostu, gününü gün ederek yaşayan tiplerdir. Dünyanın kötü ahlaka yönelmesinde şairlerin de payı vardır. Tasavvuf adına şiir söyleyenlere de tepkisini dile getirir. Bu tür şairler tasavvuf adıyla dünyanın boş olduğunu söylemişler, şarap peşinde koşmuşlardır.

Bu arada Köse İmam; Hocasade'nin (Mehmet Akif) şairler arasında rağbet görmediğini de belirtir. Şiir çevreleri ona "şair" diye bakmamaktadır. "Mevlitçi", "bidatçi" ve "baytar" olarak anılmaktadır:

"Ben ki Attar ile Sadi'yi okur, hem severim;

Başka vadileri tutmuşlara ancak söverim.

Hem senin şiire müdafii çıkışın manasız:

Sana şair diyen seni gördüm yalnız!

Kimi mevlidci diyor...

- Ah olabilsem nerde!

Yetişilmez Süleyman Dede yükseklerde

- Kimi bid'atçi diyor... Duyduğum en çok bunlar.

- Daha var mıydı İmam?

- Var ya unuttum: Baytar.

- Keşke baytarlık etseydim.” (Safahat, 2012, s.380)

Mehmet Akif, Asım manzumesinde baştan sona kadar toplumla uyumsuzluğunu dile getirir. Olaylar karşısında takınılan tavırlardan, İslamiyet'i algılama ve yorumlama biçiminden şiir ve sanat anlayışlarına kadar kendi nesliyle uyumsuzluk içerisinde olduğunu ortaya koyar. Asım'ın ilk bölümlerinde bu konu, bu aykırılık çok net bir şekilde dile getirilir.

B. İslamiyet ve Batılılaşma

Mehmet Akif'in Asım adlı uzun manzumesi, memleketin siyasal ve toplumsal durumunun tespiti, ülkenin içine sürüklendiği buhran, geçmiş ile hal arasındaki kopukluk ile başlar. Şair, öncelikle toplumu ayakta tutan dini değerlerin kaybolmasından rahatsızdır. Bu bakımdan hurafelerden arınmış, Kur'an-ı Kerim'i rehber edinen bir İslamiyet anlayışının ve yaşama tarzının geliştirilmesi gerektiği kanaatindedir. O'na göre Osmanlı, bilim ve teknolojiyi ihmal ettiği için çökme noktasına gelmiştir.

Batı, sadece bilimsel gelişmelerin öncülüğünü yapmıştır. Şu anda da bilimin merkezini teşkil etmektedir. Ancak onların ahlakı, kültürü, âdeti ve gelenekleri İslamiyet ile taban tabana zıttır. Bu bakımdan “şahsi macerasını, içine doğduğu, yaşanarak eskitilmiş, Batı medeniyeti karşısında sindirilmiş, aynı zamanda değişim ve dönüşüme uğratılmış büyük yapı yani cemiyet adına terk eden Akif, basiretle kavrayıp idrake taşıdığı insani şuuru hakikate erdirmek gayesindedir.” (Erbay, 2011: 49).

Mehmet Akif, Batı dünyasını bilim dışında hiçbir zaman rehber olarak benimsemez. Hatta Batı'yı yaşanan çağın en büyük tehlikesi, insanlık barışının en büyük engelleyicisi olarak değerlendirir. O'nun batıya bu yaklaşımında II. Meşrutiyet sonrasında Batı'nın “devletimize bütün cephelerden tam bir taarruza geç”mesinin de büyük payı bulunmaktadır.(Yetiş, 1992: 78).

Köse İmam ile Hocasade'nin konuşmalarında konu sık sık gelenekle modernitenin çatışmasına getirilir. Köse İmam, geleneksel değerlere sahip çıkanların dışlandığını söyler. Hocasade ise "Siz de o sağmal ineği asırlardır sağdınız." itirazında bulunur. Köse İmam vaziyetin çok kötü olduğunu, kendisinin de bunaldığını belirtir.

Tartışmanın bu noktasında söz yenileşme hareketlerine getirilir. Köse İmam yıkmanın kolay, yapmanın zor olduğu görüşüyle bilinçsiz olarak yapılan ve Batılılaşma adı verilen yenilikleri eleştirir. Bunu inançsızlık ve kayıtsız şartsız Batıcılık anlayışıyla açıklar.

Asım'da, İslamiyet'in algılanma biçimi ile ilgili konuşmalar da yer alır. Gençlerin İslamiyet adına heyecanları ile hareket etmeleri, Köse İmam'ın oğlu Asım çerçevesinde dile getirilir. Köse İmam Hocasade'ye Asım ile ilgili bazı şikâyetlerde bulunur. Köse İmam'ın aktardığına göre Asım oruçla alay edenleri dövmüştür. Meyhaneleri basmakta, kumarbazları tehdit etmekte, gece âlemi yapanları dağıtmaktadır. Köse İmam'a göre bunlar Asım'ın görevi olmamalıdır. Asım ise bu konuda kendini şöyle savunur: İnsanlar aç ve yoksulluktan bin perişanken meyhanelerde, kumarhanelerde yapılanlara göz yumulamaz. Gece eğlenceleri yapanlar da komşuların huzurunu bozmaktadır. Hatta Asım, kumarbazlardan zorla aldığı paraları yoksullara dağıtmaktadır. Bunları da İslamiyet adına yapmaktadır.

Bu durum Köse İmam'ı rahatsız etmektedir. O, huzurun kaba kuvvetle değil, kanunla sağlanabileceğini düşünmektedir. İşte Akif, bu noktadan itibaren Asım nezdinde tüm gençliğe seslenmeye başlar.

C. Toplumsal Çürüme

Asım'da Mehmet Akif'in anlattığı toplumsal çürüme her unsurun içerisine yerleşmiş durumdadır. Askerinden köylüsüne, köylüsünden hocasına kadar. Manzumenin içerisine küçük hikâyeler ve fıkralar yerleştirilir. Bunlar ülkenin içinde bulunduğu durumu daha iyi gözler önüne sermek amacıyla yapılır. Köse İmam'ın semtlerine yerleşen emekli paşa ile ilgili anlattıkları bu bakımdan manidardır. Paşa; kimde satılık bir mal varsa hemen kapatmış, sekiz ev, dört arsa sahibi olmuştur. Aynı adam bir gün Köse İmam'a gelerek hanımını boşayıp hizmetlisi Eleni ile evlenmek istediğini ve Köse İmam'ın kendisine ilmühaber yazmasını ister. Köse İmam bu

teklifi kabul etmez. Ancak diğer hocalar Paşa'nın evlenmek için istediği ilmühaberi hemen yazarlar. Böylece yaşlı Paşa hanımını boşar ve çocuğu yaşındaki Rum kızıyla evlenir. Tüm malını mülkünü de onun üstüne yapar. Bu sergüzeşt, bozulma ve çürümenin toplumun her katmanına işlediğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Hocazade ve Köse İmam'ın karşılaştıkları kır düğünü hakkındaki diyalogları da dikkat çekicidir. Bu konu da toplumsal çürümenin bir başka boyutu gözler önüne serilir. Hocazâde'nin anlattığı kır düğünüdeki tasvir; halkın yaşadığı sıkıntıları, yoklukları, sefillikleri, ahlakî ve dinî erozyonu göz önüne serer niteliktedir:

“Bakırken duyarım gözlerimin yandığını
Saray afakını binlerle sıcak kül yığını
Ne o gömgök dereler var ne o zümrüt dağlar;
Ne o çıldırmış ekinler, ne o coşkun bağlar,
Şimdi kızgın günün altında pinekler, bekler,
Sade yalçın kayalar, sade ıpıssız çöller.
Yurdu baştan başa viraneye dönmüş Türk'ün
Dünkü şen ocaklar yatıyor yerde bugün.” (s.391)

Kır düğünü anlatmadan önce yapılan bu tasvir yurdun geçmişi ile bugünü arasında yapılan bir karşılaştırmadır. Geçmiş ihtişamlı, zengin ve bereketlidir. Bugün ise tam bir mahrumiyet ve her kademeye yerleşmiş çöküntüyü barındırmaktadır.

Hocazâde Ramazanda oruç tutmamak için sefere çıkan “Kır Ağasının Rüyası”nı anlatır. Aslında rüyada görülen şey o kadar bulanık ve o kadar belirsizdir ki, bu durum tam da milletin içinde bulunduğu hali yansıtmaktadır. Anlatılan güreş de bozulmanın ve çürümenin bir başka boyutudur.

D. Eğitim

Manzumenin devamında konu Osmanlı İmparatorluğunda yıllardır tartışılan mektep-medrese ikiliğine gelir. Mektep Batılılaşmanın, medrese ise İslamiyetin

temsilcisi durumundadır. Köse İmam medreseyi savunur, Hocaşâde ise mektepten yanadır, medresenin ıslah edilmesi gerektiği görüşündedir. Sonuçta şü görüşte birleşme olur: Medrese görevini ifa edememekte, onun yerine kurulan mektep ise özellikle köylüye yabancı durmaktadır.

Mehmet Akif'in, bütün Safahat'ı gözden geçirilince mektep ve medresenin o dönemde görevlerini yerine getiremediği düşüncesinin baskın olduğu görülür. "O, eğitimden, Batının bilimi ile Kur'an hükümlerinin ve milli değerlerimizin sentezini beklemiştir." (Akyüz, 1986: 73).

Mehmet Akif, manzumenin bir yerinde Tanzimat'tan itibaren eğitimde yapılan yeniliklerin ironik dökümünü yapar:

"Bir alay mekteb-i âli denilen yerler var;
Sorunuz bunlara millet ne verir. Milyonlar.
Şü ne? Mülkiye. Bu? Tıbbiye: Bu? Bahriye; O ne?
O mu? Bu? Ziraat. Şü? Mühendishane.
Çok güzel, hiçbirinde sözüm yok, yalnız,
Ne yetiştirdi ki şunlar acaba? Anlatınız
İşimiz düştü mü tersaneye, yahut denize,
Mutlaka adetimizdir, koşarız İngiliz'e.
Bir yıkık köprü için Belçika'dan kalfa gelir;
Hekimin hâzıkı bilmem nereden celb edilir.
Mesela bütçe hesabatını yoktur çıkarana...
Hadi maliyeye gelsin bakalım Mösyö Loran.
Hani tezgahlarımız nerde? Sanayi nerde?
Ya Brüksel'de, ya Berlin'de, ya Mançester'de!" ((s.406).

Yıllardır eğitim adına yapılan yeniliklerin, yatırımların sonuçsuz kalışını yukarıdaki mısralar çok güzel ifade etmektedir.

III. Çözüm: Çürümüşlükten Kurtulmak

A. İdeal Gençlik

Her toplum kendi yapısına uygun bir gençlik arzusundadır. Ancak ideal bir gençlik, çoğu kez isteklerimiz doğrultusunda yetişmez. Mehmet Akif, toplumun kurtuluş reçetesinin ancak gençlerle hazırlanabileceği görüşündedir. Bu nedenle de Safahat'ın altıncı kitabı Asım, gençler üzerine kurgulamıştır.

Mehmet Akif, Asım'da yeni bir neslin temelini Çanakkale'den başlatır. Bitmiş, çürümüş bir toplumda gençleri karanlığı aydınlatan ışık parçaları olarak değerlendirir. O'nu yeni nesil hakkında iyimserliğe sevk eden de Çanakkale ruhudur. Asım öncelikle tarihiyle, kültürüyle, toplumuyla ve diniyle barışık bir genç olmalıdır. Bu genç; ürkek, korkak ve çekingen değil, mücadelecidir. Batının baskısına ve albenisine karşı milletine ve dinine sahip çıkmalıdır. Bu uğurda, Çanakkale'de olduğu gibi gerekirse canını feda edebilmelidir.

Mehmet Akif, ideal gençliğin rehberini de belirlemiştir:

“Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı,

Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı.

Kuru dava ile olmaz bu, fakat ilim ister

Ben o kudrette adam görmüyorum, sen göster?” (s. 434)

İslamiyet'i ancak Kur'an'dan hareketle, ancak hurafelerden arınmış bir şekilde anlayabiliriz. Mehmet Akif, bunun da bilim ile bütünleştirilerek dinamik bir yapıda sergilenmesini ister. Gençler, Kur'an rehberliğinde İslamiyet'e gönülden bağlı olmalıdır. Kur'an sadece mezarlıklarda ölümlere rahmet için okutulmamalı, insanları hidayete erdirmek yolunda bir yaşam şekline dönüştürülmelidir. Bu bakımdan Asım'ın nesli Kur'an'ı layıkıyla anlamalı ve o doğrultuda yaşamayı ilke edinmelidir.

Mehmet Akif'in gençliğin dört unsurla bütünleşmesini ister. Bunlar: İman, barış, hak ve sabırdır:

“Çünkü meknûn o büyük sûrede esrar-ı felâh

Başta iman-ı hakiki geliyor, sonra salâh

Sonra hak, sonra sebat. İşte kuzum insanlık.

Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık.” (s.435).

Bu mısralardan hareketle gençler öncelikle gerçekten iman etmelidir. İmanlarını yüreklerinde hisseden gençler, Allah'ın adaletini uygulamak için bütün davranışlarında barıştan yana olmalıdır. Sonra insanların hakkına ve hukukuna riayet etmeli, davranışlarında hakkı gözetmelidir. Doğru bildiği, haksızlığa uğradığı zamanlarda bile sabır denilen aklın kontrolünü elinde bulundurmalıdır. Çünkü Mehmet Akif, dolaysız gerçekleştirilen bir eylemi değil aklın süzgecinden geçmiş bir eylemi tavsiye etmektedir.

Sabır, Mehmet Akif'in Asım'a en önemli nasihatlerindedir. Cemalettin Efgani, Mehmet Akif'i etkileyen, düşünce dünyasını şekillendiren alimlerdendir. (Yalçınkaya, 1991: 83). Akif sabır çevresinde Asım'a Muhammed Abduh ile Şeyh Cemalettin Efgani arasındaki bir konuşmayı anlatır: Buna göre Cemalettin Efganî öğrencisi Abduh'tan hızlı bir şekilde inkılâp yapılmasını istemektedir. Teori ile uğraşmanın zamanının geçtiği düşüncesindedir. Muhammed Abduh ise yeni bir medrese kurmayı önceler. Ona göre yetiştirilecek Cemalettin Efganilere ihtiyaç vardır.

B. Yeni Bir Nesil Yetiştirmek

Mehmet Akif, Asım manzumesinde sık sık yeni nesle güvendiğini belirtir. Çünkü yeni nesil Çanakkale'deki muhteşem direnişi gerçekleştirmiştir.

“Asım'ın nesli diyordum ya... nesilmiş gerçek

İşte çiğnetmedi namusunu çiğnetmeyecek.

Şühedâ gövdesi, bir baksana dağlar, taşlar...

O rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar.

Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor,

Bir hilal uğruna ya Rab ne güneşler batıyor ” (s.443-444)

Bu mısralarda şehitliği temsil eden gençliği, Asım'ın nesli olarak tanımlamaktadır. Asım'ın nesli Çanakkale'de muhteşem bir destan yazmıştır. Şanlı

Türk tarihine altın bir sayfa daha eklemiştir. Mehmet Akif, Asım manzumesinin arasına koyduğu, Çanakkale şehitlerine ithaf olarak yazdığı şiirin devamında şehitlerimizi tarihin üstün değerleriyle karşılaştırır, onların değerini gözler önüne serer:

“Sen ki son ehl-i salibin kırarak savletini
Şarkın en sevgili sultanı Salahaddin’i
Kılıç Arslan gibi iclaline ettin hayran..
Sen ki İslâm’ı kuşatmış boğuyorken hüsrân
O demir çemberi göğsünde kırıp parçaladın.
Sen ki ruhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki a’sâra gömülse taşacaksın heyhat,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihat...
Ay şehit oğlu şehit isteme benden makber;
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.” (s.444-445)

Mehmet Akif, işte yeni nesli, böyle bir sevinç ve gururla karşılamaktadır. Çünkü yeni nesil, bitmiş tükenmiş bir toplumdan Çanakkale ruhunu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle, sembol olarak gösterdiği Köse İmam’ın oğlu Asım’a güveni ve sevgisi yücedir. Bu nesil, Çanakkale’de gösterdiği üstün başarı ve zihniyet itibarıyla tarihteki güzel günlere dönüşün de müjdecisi durumundadır. Ancak Akif, Asım’ın eğitiminden rahatsızdır. Yeni nesil, dolayısıyla Asım; temelini bilimden almış bir eğitimle yetiştirilmelidir.

C. Yeni Neslin Eğitimi

Mehmet Akif, Batının bilimin merkezi olduğunu kabul etmektedir. Osmanlının da eğitimi, özellikle son üç yıllık süreçte ihmal ettiği görüşündedir. Bu bakımdan gençlerin, vakit geçirmeden Batıdan bilim tahsil etmesini arzular. Bunu Asım’a çok acil niteliğinde bildirir:

“Bu cihetten, hani hiç yılmasın, oğlum gözünüz;
Sade Garb’ın yalnız ilmine dönsün yüzünüz.

O çocuklarla beraber, gece gündüz didinin;

Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin!

Fen diyarında sızan nâ-mütenahi pınarı,

Hem için, hem getirin yurda o nâfi suları.

Aynı menbadan ihya için artık burada

Kafanız işlesin oğlum, kanal olsun arada.” (s.462-463)

Görüldüğü gibi Mehmet Akif, “su” metaforuyla, bilimin “kanal” aracılığıyla bu ülkeye getirilmesini arzulamaktadır. Bu önemli görevi de Asım’ın neslinin ivedilikle gerçekleştirmesini istemektedir. Bu bağlamda Asım, hemen Avrupa’ya eğitime gitmelidir. Bunun nedeni elbette ki Doğu’yu uyandırmak ve kalkındırmaktır. İlk görev Asım’ındır. Berlin’e gidecek ve “kanal” olacaktır, “ev”ine dönecektir.

Ancak Mehmet Akif, “kanal” görevini üstlenecek gençlerin Avrupa’nın bizimle uyum sağlamayan geleneklerini, ahlakını değil sadece bilimini almasını öngörmektedir. Temel görevi de bunun üzerine kurgulamaktadır.

Mehmet Akif, “kendi toplumuyla birlikte Doğu’yu ve Batı’yı da iyi tanımakta ve bunlar arasında mukayeseler yapmaktadır.” (Özbek, 2011: 366). Bu bakımdan insan eğitiminde bir sentezin gerekliliği düşüncesindedir. Bu sentez, marifet ve faziletin birlikte kazanılması yönündedir. Marifet Batı’dan, fazilet Doğu’dan.

Mehmet Akif, Asım adlı uzun manzumesinde umutla yeni bir gençlik hayalini ortaya koymaktadır. Bu gençlik bilim ve erdem ile temellendirilmiş; vatanına, milletine ve dinine bağlıdır. Kişilikli, ahlaklı, güzel huyludur. Milletini ve vatanını yüceltmek için bütün gücünü seferber edendir.

IV. Sonuç:

Mehmet Akif Ersoy, II. Meşrutiyet sonrasında başlayarak düşünceleriyle Türk toplumunu yönlendirmiş, değerini hâlâ kaybetmemiş aydın şairimizdir. Bütün ömrü güçlü bir toplum, ahlaklı ve faziletli bir millet, ilkeli bir duruş için eylem ve söylemlerle geçmiştir. Safahat’ın altıncı cildi Asım’da; çürümüş, tükenmiş bir toplumdan nasıl bir ışık elde edilmeli, toplum gelecek nesillerle nasıl ayağa

kaldırılabilir sorularının cevapları vardır. Çürümüş toplumda insanlar ilkesizdir, İslamiyet'i ve Kur'an'ı kendi istekleri ve zevkleri doğrultusunda yorumlamaktadır. Ahlak tükenmiş, bilim sadece görüntüden ibaret kalmıştır. Halbuki Akif'in Asım'ın neslinde gördüğü ışık ve onlardan bekledikleri bu çürümüşlüğün tam zıddıdır. İnsanlar ahlaklı olacak, hayatlarını Kur'an'ın rehberliğinde sürdüreceklerdir. İlkeli duruşlarını ve şahsiyetlerini asla kaybetmeyeceklerdir. Batı'dan bilimi öğrenip "eve dönen adam" olacaklardır.

Kaynakça

- Akyüz, Prof. Dr. Yahya (1986), "Mehmet Akif'in Eğitim Tarihindeki Yeri", Ölümünün 50. Yılında Mehmet Akif Ersoy'u Anma Kitabı, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, s. 67-73.
- Erbay, Erdoğan (2011), Mehmet Akif – İnsan ve Medeniyet, Fenomen Yayınları, Erzurum.
- Ersoy, Mehmet Akif (2012), Safahat, Akçağ Yayınları, 6. Basım, Ankara.
- Özbek, Abdullah (2011), "Bir Eğitimci Olarak Akif", Mehmet Akif, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara. (Editör: Mustafa İsmet Uzun). s. 366-379.
- Yalçınkaya, Alaeddin (1991), Cemaleddin Efgani ve Türk Siyasi Hayatı Üzerindeki Etkileri, Osmanlı Yayınevi, İstanbul.
- Yetiş, Doç. Dr. Kazım (1992), Mehmet Akif'in Sanat – Edebiyat ve Fikir Dünyasından Çizgiler, Atatürk kültür Merkezi Yayınları, Ankara.